

PL

PL

PL

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 16.3.2011
KOM(2011) 125 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Wyjaśnienie sytuacji prawnej w zakresie praw własności par międzynarodowych

{KOM(2011) 126 wersja ostateczna}
{KOM(2011) 127 wersja ostateczna}
{SEK(2011) 327 wersja ostateczna}
{SEK(2011) 328 wersja ostateczna}

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Wyjaśnienie sytuacji prawnej w zakresie praw własności par międzynarodowych

1. WPROWADZENIE

Głównym celem utworzenia europejskiej przestrzeni sądowej jest zapewnienie obywatelom europejskim pewności prawa i ułatwionego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sytuacjach międzynarodowych. Zmierząc do realizacji tego celu, Unia Europejska przyjęła różne akty prawne.

Ze Sprawozdania na temat obywatelstwa UE w 2010 r., przedstawionego przez Komisję dnia 27 października 2010 r.¹, wynika tymczasem, że wciąż istnieje wiele przeszkód, które uniemożliwiają pełne korzystanie z praw związanych z obywatelstwem Unii, w szczególności z prawa do swobodnego przemieszczania się. Wśród wspomnianych przeszkód Komisja wymienia niepewną sytuację prawną w zakresie praw majątkowych osób w związkach międzynarodowych, czyli związkach między innymi osób pochodzących z różnych państw lub osób zamieszkałych w innym państwie, niż państwo ich pochodzenia.

Spośród 122 mln małżeństw w całej UE blisko 16 mln (czyli 13%) ma charakter międzynarodowy. W 2007 r. zawarto w UE 2,4 mln małżeństw, z czego 300 000 stanowiły małżeństwa międzynarodowe; w tym samym czasie przeprowadzono 1 040 000 rozwodów, z których 140 000 (13%) dotyczyło par międzynarodowych. Oprócz tego 8 500 zarejestrowanych związków partnerskich zakończyło się w wyniku separacji, a 1 266 ustało w związku ze śmiercią jednego z partnerów.

Różnice między krajowymi systemami prawnymi nierzadko mają nieprzewidziany, a niekiedy również niepożądany wpływ na sprawy majątkowe osób w związkach międzynarodowych.

W przypadku ustania związku w wyniku rozwodu, separacji lub śmierci jednego z partnerów, para albo małżonek lub partner pozostający przy życiu napotyka różnorakie trudności związane, w szczególności, z podziałem dóbr nabytych w trakcie wspólnego życia. Przytoczmy następujący przykład:

Greczynka i Węgier pobierają się w Grecji, gdzie następnie wspólnie mieszkają przez trzy lata. Po tym okresie czasu decydują się zamieszkać na Węgrzech. Po dwóch latach spędzonych na Węgrzech, dochodzi do rozwiązania małżeństwa. Według prawa greckiego zniesienie małżeńskiego ustroju majątkowego podlega prawu greckiemu na podstawie zastosowania normy kolizyjnej (łącznikiem jest wspólne miejsce zwykłego pobytu małżonków w momencie zawarcia małżeństwa). Tymczasem według węgierskiej normy kolizyjnej dla zniesienia ustroju małżeńskiego właściwe jest prawo węgierskie (łącznikiem jest wspólne miejsce zwykłego pobytu małżonków w momencie rozwodu).

¹ Sprawozdanie na temat obywatelstwa UE – 2010 r.: Usuwanie przeszkód w zakresie praw obywatelskich UE - COM(2010) 603.

Jak wskazać sąd właściwy do rozpoznania sprawy? Małżeństwo mieszkało zarówno w Grecji, jak i na Węgrzech. Czy zniesienie ustroju majątkowego trzeba przeprowadzić przed sądem greckim czy węgierskim?

W opisywanym przypadku, jeśli małżonek mający obywatelstwo węgierskie uzna, że prawo węgierskie jest dla niego korzystniejsze i lepiej będzie chronić jego interesy, może wnieść sprawę do sądu na Węgrzech. Mówimy wtedy o zjawisku „prześcigania się” małżonków przy wnoszeniu sprawy do sądu. W oparciu o obecnie obowiązujące przepisy, lepiej poinformowany małżonek może doprowadzić do wszczęcia postępowania i postawić swojego współmałżonka na słabszej pozycji.

Przepisy mające obecnie zastosowanie w dziedzinie stosunków majątkowych osób w związkach międzynarodowych nie pozwalają tej sytuacji zapobiec i nie oferują pewności prawa koniecznej do zarządzania wspólnym majątkiem i jego podziału.

2. RAMY PRAWNE

Unia rozwija politykę, która ma celu ułatwienie obywatelom, a w szczególności osobom w związkach międzynarodowych, życia codziennego w sytuacjach międzynarodowych, w jakich mogą się znaleźć.

W tym celu przyjęto różne akty prawne w dziedzinie prawa międzynarodowego prywatnego z zakresu prawa rodzinnego, w szczególności rozporządzenie „Bruksela IIa” z dnia 27 listopada 2003 r.² oraz rozporządzenie „Rzym III”, przyjęte dnia 20 grudnia 2010 r.³.

Gdy osoby w związku międzynarodowym podejmują decyzję o rozwodzie lub separacji, przepisy rozporządzenia „Bruksela IIa” pozwalają określić, jaki sąd będzie właściwy do rozpatrzenia ich sprawy oraz jaki będzie obieg między państwami członkowskimi wyroku rozwodowego, a także jak będzie przebiegało uznanie i wykonanie wydanego orzeczenia w innym państwie członkowskim.

Rozporządzenie „Rzym III” ma na celu uzupełnienie tych zasad poprzez wprowadzenie możliwości dokonania przez małżonków wyboru prawa właściwego dla sprawy rozwodowej. Rozporządzenie to jest wynikiem wzmocnionej współpracy⁴ w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu, będącej pierwszą taką inicjatywą w zakresie współpracy.

Rozporządzenia te oferują małżonkom przechodzącym przez postępowanie rozwodowe lub separację prawną pewność prawa oraz jego wysoką przewidywalność i elastyczność. Umożliwiają one wskazanie prawa właściwego oraz sądu właściwego w oparciu o obiektywne kryteria.

² Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, (Dz. U. L 338 z 23.12.2003).

³ Rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (Dz.U. L 343 z 29.12.2010 s. 10).

⁴ We współpracy tej uczestniczy 14 państw członkowskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Niemcy, Hiszpania, Francja, Łotwa, Luksemburg, Malta, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Węgry i Włochy.

Niemniej jednak żaden z zapisów tych aktów nie reguluje kwestii prawa międzynarodowego prywatnego w odniesieniu do stosunków majątkowych osób w związkach międzynarodowych.

Podobnie się ma sprawa z wnioskiem dotyczącym rozporządzenia w sprawie dziedziczenia, który jest obecnie przedmiotem negocjacji⁵. Wniosek ten ma umożliwić osobom zamieszkującym na terenie Unii Europejskiej zorganizowanie zawczasu swoich spraw spadkowych oraz skutecznie zagwarantować prawa spadkobierców oraz innych osób związanych ze zmarłym, a także wierzycieli spadkowych. Niemniej jednak rozporządzeniem tym nie są objęte majątkowe aspekty związków małżeńskich i zarejestrowanych związków partnerskich.

3. SKUTKI MAJĄTKOWE: KONIECZNOŚĆ SZYBKICH DZIAŁAŃ

W programie sztokholmskim, zatytułowanym „Otwarta i bezpieczna Europa w służbie obywateli”⁶, Rada Europejska zaproponowała niedawno rozszerzenie wzajemnego uznawania na dziedziny mające największe znaczenie dla codziennego życia obywateli. Wśród dziedzin tych wymieniono kwestie związane z małżeńskimi ustrojami majątkowymi i majątkowymi następstwami separacji osób pozostających w związkach⁷.

Należy również dodać, że Parlament Europejski⁸ poparł inicjatywę Komisji w sprawie majątkowych ustrojów małżeńskich, stwierdzając, że priorytety w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych muszą się koncentrować w głównej mierze na zaspokajaniu potrzeb obywateli przy jednoczesnym ciągłym upraszczaniu mechanizmów wymierzania sprawiedliwości i tworzeniu prostszych, jaśniejszych i przystępniejszych procedur.

Już w 2006 r. Komisja przyjęła zieloną księgę w sprawie kolizji przepisów w sprawach dotyczących majątkowego ustroju małżeńskiego⁹, w której mowa w szczególności o jurysdykcji sądowej i wzajemnym uznawaniu orzeczeń. Zielona księga umożliwiła rozpoczęcie szerokich konsultacji publicznych, które potwierdziły konieczność przyjęcia europejskich instrumentów, zarówno w dziedzinie majątkowych ustrojów małżeńskich, jak i skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich.

Komisja jest zdania, że nadszedł czas, aby w odpowiedzi na oczekiwania obywateli uzupełnić obowiązujące ramy prawne poprzez włączenie do nich przepisów dotyczących stosunków

⁵ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie utworzenia europejskiego certyfikatu spadkowego, COM(2009) 154.

⁶ Dz.U. C 115 z 4.5.2010.

⁷ O kwestiach tych wspomniano już w 1998 r. w wiedeńskim planie działania (Dz.U. C 19 z 23.1.1999), a także dwa lata później w programie wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. C 12 z 15.1.2001).

⁸ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 25 listopada 2009 r. dotycząca komunikatu Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady zatytułowanego „Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w służbie obywateli” – program sztokholmski oraz rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie aspektów prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa rodzinnego oraz międzynarodowego prawa prywatnego w ramach planu działań służącego realizacji programu sztokholmskiego.

⁹ COM(2006) 400 – Zielona księga w sprawie kolizji przepisów w sprawach dotyczących majątkowego ustroju małżeńskiego, w tym zagadnienia właściwości i wzajemnego uznawania {SEC(2006) 952}.

majątkowych. W związku z tym, oraz zgodnie ze zobowiązaniem podjętym w Sprawozdaniu na temat obywatelstwa w 2010 r., Komisja przedstawia wnioski, które są próbą znalezienia jasnego rozwiązania na szczeblu europejskim problemów napotykanym w kwestiach majątkowych przez osoby w związkach międzynarodowych.

4. UKIERUNKOWANE NA OBYWATELI PODEJŚCIE OPARTE NA PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM PRYWATNYM

Zarządzanie przez małżonków wspólnym majątkiem, w tym również w momencie zakończenia związku, regulowane jest prawem krajowym każdego z państw członkowskich.

Prawo materialne dotyczące małżeńskich ustrojów majątkowych różni się w poszczególnych państwach członkowskich, ale większość z nich wprowadza rozróżnienie między małżeńskim ustrojem ustawowym a ustrojem umownym. Ustrój ustawowy ma zastosowanie, jeśli małżonkowie nie wskażą innych przepisów. Jeśli zaś małżonkowie dokonają wyboru przepisów, mówimy o małżeńskim ustroju umownym.

Na podstawie przepisów danego ustroju majątkowego określa się, czy przedmioty majątkowe posiadane lub nabyte przez małżonków są częścią majątku wspólnego, czy też do niego nie wchodzi. W ustroju wspólności majątkowej część lub całość majątku posiadanego lub nabytego przez jednego ze współmałżonków staje się wspólną własnością, czyli własnością obu współmałżonków, tymczasem w ustroju rozdzielności majątkowej przedmioty majątkowe należą odpowiednio do jednego lub drugiego współmałżonka. Te ogólne zasady w różny sposób wprowadzane są w życie przez prawodawstwo państw członkowskich.

Zarejestrowany związek partnerski to związek dwóch żyjących razem osób, który został zarejestrowany w uprawnionym w tym celu organie publicznym w państwie członkowskim ich miejsca zamieszkania. Jest to instytucja stosunkowo niedawna, która istnieje obecnie w systemie prawnym 14 państw członkowskich¹⁰. Podobnie jak małżeństwo, zarejestrowany związek partnerski wywołuje skutki majątkowe, które regulowane są prawem krajowym. Różnice między przepisami krajowymi są w tej dziedzinie jeszcze większe, niż w przypadku ustrojów małżeńskich.

Tak samo, jak prawo materialne, krajowe zasady z zakresu prawa międzynarodowego prywatnego stosowane do praw własności osób w związkach międzynarodowych, znacznie się w państwach członkowskich różnią. Sytuacja ta nie sprzyja zapewnieniu odpowiedniej pewności prawa osobom korzystającym z zasady swobodnego przemieszczania się.

W związku z powyższymi różnicami, na poziomie europejskim można rozważyć trzy rozwiązania, które mogłyby doprowadzić do zapewnienia obywatelom koniecznej pewności prawa:

- pierwsze rozwiązanie, stosowane już obecnie w praktyce, polega na pozostawieniu państwom członkowskim odpowiedzialności za podjęcie działań w drodze umów dwustronnych. Przykładem tego rodzaju działań jest umowa francusko-niemiecka z lutego 2010 r.¹¹ Jednakże nawet jeśli tego rodzaju umowy byłyby otwarte na przystąpienia innych

¹⁰ Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Irlandia, Luksemburg, Niderlandy, Niemcy, Republika Czeska, Słowenia, Szwecja, Węgry, Zjednoczone Królestwo.

¹¹ Umowa dwustronna między Niemcami a Francją w sprawie ustanowienia nieobowiązkowego małżeńskiego ustroju rozdzielności majątkowej, podpisana w lutym 2010 r.

państw członkowskich (jak w przypadku wspomnianej umowy między Francją a Niemcami), nie są one w stanie objąć wszystkich pojawiających się problemów praktycznych, a w konsekwencji nie stanowią wystarczającej odpowiedzi na poziomie europejskim;

- drugie podejście polega na harmonizacji prawa materialnego regulującego majątkowe skutki zawarcia małżeństwa oraz związku partnerskiego. Podejście to jednak jest wykluczone przez traktaty, które nie nadają Unii kompetencji w tej dziedzinie, ani też w dziedzinie form związków powodujących skutki majątkowe, takich jak małżeństwo i zarejestrowany związek partnerski;
- trzecie podejście, które pozostaje w zgodzie z traktatami, polega na przyjęciu na poziomie europejskim zasad z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego dotyczących skutków majątkowych związków małżeńskich oraz zarejestrowanych związków partnerskich.

W związku z tym, oraz zgodnie z zapowiedzią zawartą w planie działania na rzecz realizacji programu sztokholmskiego z dnia 20 kwietnia 2010 r.¹², Komisja przedkłada następujące wnioski:

- wniosek dotyczący rozporządzenia Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w zakresie małżeńskich ustrojów majątkowych;
- wniosek dotyczący rozporządzenia Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w zakresie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich.

Mimo że oba te wnioski są bardzo podobne zarówno pod względem budowy, jak i treści, Komisja uznała, że za pomocą dwóch oddzielnych aktów prawnych łatwiej będzie uwzględnić cechy charakterystyczne tych dwóch rodzajów związków. Związek małżeński oraz zarejestrowany związek partnerski są bowiem w UE dwiema różnymi instytucjami prawnymi. Małżeństwo jest utrwaloną instytucją prawną o długiej tradycji, istniejącą we wszystkich 27 państwach członkowskich, tymczasem zarejestrowany związek partnerski to instytucja nowa, istniejąca jedynie – jak wspomniano powyżej – w 14 państwach członkowskich. Nie można zatem uniknąć zastosowania do tych instytucji różnych rozwiązań prawnych.

Ponieważ zarówno związek małżeński, jak i zarejestrowany związek partnerski, może – w zależności od przepisów państwa członkowskiego – zostać zawarty przez osoby przeciwnej płci albo osoby tej samej płci, płeć partnerów nie ma znaczenia w omawianych wnioskach¹³. Wspólnym celem obu wniosków jest prawne uregulowanie problemów napotykanym w omawianej dziedzinie przez osoby w związkach międzynarodowych, a ujęcie tych kwestii w dwóch osobnych aktach prawnych sprawi, że zasady mające zastosowanie do każdej z dwóch

¹² COM(2010) 171 wersja ostateczna.

¹³ Oznacza to np. że w świetle wniosku dotyczącego małżeńskiego ustroju majątkowego małżeństwo osób tej samej płci dopuszczalne w prawie portugalskim jest traktowane w taki sam sposób co małżeństwo osób płci przeciwnej. Jednocześnie związek partnerski może zostać we Francji zarejestrowany przez osoby przeciwnej płci lub osoby tej samej płci, a więc w obu tych przypadkach związek taki będzie podlegać przepisom zawartym we wniosku dotyczącym skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich.

omawianych form związku będą jasne i zrozumiałe dla obywateli oraz przedstawicieli odnośnych zawodów.

Oba wnioski są ze sobą ściśle powiązane, zostaną zatem przyjęte w tym samym czasie jako jeden pakiet, co pomoże zaakcentować zaangażowanie Komisji w działania na rzecz ułatwienia osobom w związkach międzynarodowych życia codziennego, niezależnie od tego, czy zawarły one małżeństwo, czy zarejestrowały związek partnerski. Komisja wzywa Radę do przyjęcia tego samego podejścia.

Wnioski nie mają wpływu na kwestie podatkowe i nie wprowadzą żadnych zmian do ustawodawstwa państw członkowskich w dziedzinie podatków.

5. POSZANOWANIE PRAW PODSTAWOWYCH

Zgodnie ze Strategią skutecznego wprowadzania w życie Karty praw podstawowych przez Unię Europejską¹⁴ Komisja sprawdziła, czy wnioski są zgodne z zasadami zapisanymi w Karcie.

Nie naruszają one prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawa do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny zgodnie z ustawami krajowymi, czyli praw przewidzianych w art. 7 i 9 Karty.

Prawo własności, o którym mowa w art. 17 Karty, zostało wzmocnione. Większa przewidywalność co do prawa właściwego mającego zastosowanie do całości majątku osób w związkach pozwoli skuteczniej korzystać z przysługującego im prawa własności.

Komisja zadbała również o właściwe uwzględnienie treści art. 21, który zakazuje wszelkiej dyskryminacji oraz o to, aby oba wnioski były neutralne w odniesieniu do płci. Wnioski nie zawierają więc rozróżnienia ze względu na orientację seksualną.

Zawarte we wniosku przepisy ułatwią obywatelom Unii, a zwłaszcza osobom żyjącym w związkach małżeńskich oraz w zarejestrowanych związkach partnerskich, dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Ułatwiają one wprowadzanie w życie art. 47 Karty praw podstawowych, który gwarantuje prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu. Dzięki wprowadzeniu obiektywnych kryteriów wskazywania właściwego sądu, zostanie wyeliminowane prawdopodobieństwo równoległych postępowań sądowych i zjawisko prześcigania się małżonków lub partnerów przy wnoszeniu sprawy do sądu przez bardziej aktywną stronę postępowania.

6. TREŚĆ WNIOSKÓW

Wniosek Komisji ma na celu znalezienie odpowiedzi na następujące pytania:

- jaki sąd jest właściwy do przeprowadzenia zniesienia małżeńskiego ustroju majątkowego lub stwierdzenia ustania skutków majątkowych zarejestrowanego związku partnerskiego?
- jakie jest prawo właściwe dla tych aspektów?

¹⁴ Komunikat Komisji COM(2010) 573 z 19.10.2010.

- czy orzeczenie sądu lub innego organu właściwego jednego państwa członkowskiego jest łatwo uznawane i wykonywane w innym państwie członkowskim?

6.1. Wskazanie właściwego sądu: centralizacja procedur i spójność z obecnymi przepisami

Wnioski dotyczące rozporządzeń określają sąd, który będzie miał właściwość do przeprowadzenia zniesienia małżeńskiego ustroju majątkowego lub stwierdzenia ustania skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich. Komisja proponuje zebrać różne postępowania – postępowanie rozwodowe, postępowanie dotyczące separacji prawnej oraz postępowanie zmierzające do zniesienia systemu majątkowego – aby odbywały się przed jednym sądem.

Zadbano ponadto o spójność z obowiązującymi obecnie lub zaproponowanymi w innych aktach ustawodawczych europejskimi przepisami dotyczącymi jurysdykcji sądów.

W przypadku postępowania rozwodowego lub separacji prawnej, jurysdykcja sądów rozpatrujących sprawy zgodnie ze wspomnianym wcześniej rozporządzeniem „Bruksela IIa” zostanie rozszerzona na sprawy dotyczące zniesienia małżeńskiego ustroju majątkowego w związku z rozwodem lub separacją prawną.

Podobnie w przypadku śmierci jednego z małżonków lub partnerów, sąd właściwy w sprawach związanych z dziedziczeniem¹⁵ będzie miał również jurysdykcję do rozpatrzenia kwestii związanych z małżeńskim ustrojem majątkowym lub skutkami majątkowymi zarejestrowanych związków partnerskich.

Szacuje się, że rozpatrywanie spraw przez jeden sąd pozwoli zaoszczędzić ok. 2 000 do 3 000 EUR na sprawę. Nie będzie już trzeba wnosić spraw do kilku sądów, uzależniając to od dziedziny, której dotyczy sprawa, np. likwidacji spadku czy podziału majątku na wypadek ustania związku partnerskiego na skutek śmierci.

6.2. Wskazanie prawa właściwego: możliwość dokonania wyboru przez małżonków

Proponuje się osobne rozwiązania dla małżeństw i zarejestrowanych związków partnerskich, co pozwoli uwzględnić specyfikę każdej z tych instytucji prawnych.

Małżonkom pozostawiono możliwość dokonania wyboru prawa właściwego. Jest to jednakże wybór ograniczony, aby uniknąć sytuacji, w której małżonkowie wskazują prawo, z którym nie mają żadnego powiązania. Mogą za to wybrać prawo miejsca wspólnego zamieszkania lub państwa, którego są obywatelami. Na wypadek niedokonania wyboru prawa właściwego, wniosek zawiera listę obiektywnych łączników, umożliwiających wskazanie prawa właściwego.

Takie rozwiązania uwzględniają fakt mobilności obywateli oraz nie naruszają swobodnej woli małżonków, przy jednoczesnym zagwarantowaniu każdemu z małżonków pewności prawa. W przypadku zmiany miejsca zwykłego zamieszkania z jednego państwa członkowskiego na inne, małżonkowie będą mieli możliwość dokonania bez trudu zmiany prawa właściwego dla ich ustroju majątkowego. Podobne podejście przyjęto ostatnio we wspomnianym rozporządzeniu „Rzym III” dotyczącym prawa właściwego dla rozwodów i separacji prawnej.

¹⁵ Zgodnie z przyszłym aktem ustawodawczym, który jest w trakcie negocjacji.

Podobnej swobody nie proponuje się partnerom w zarejestrowanym związku partnerskim. Wniosek dokładnie określa prawo właściwe dla skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich. Jest to prawo państwa, w którym zarejestrowano związek. Biorąc pod uwagę, że instytucja zarejestrowanego związku partnerskiego nie istnieje we wszystkich państwach członkowskich Unii oraz że wśród państw członkowskich, które wprowadziły tę instytucję w swoich systemach prawnych również występują duże różnice między przepisami, wniosek odsyła do prawa państwa, w którym zarejestrowano związek.

Zaletą tej zasady będzie wprowadzenie większej przejrzystości przy określaniu prawa właściwego dla zarejestrowanych związków partnerskich oraz przy przewidywaniu ewentualnych skutków majątkowych na wypadek separacji.

Komisja udostępni szerszej publiczności informacje na temat przepisów oraz procedur krajowych odnoszących się zarówno do małżeńskich ustrojów majątkowych, jak i skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich za pomocą odpowiednich środków, a przede wszystkim strony internetowej europejskiej sieci sądowej w sprawach cywilnych i handlowych. Podobne działania zostaną podjęte jeśli chodzi o przepisy krajowe dotyczące skutków wobec osób trzecich.

6.3. Uznawanie i wykonywanie orzeczeń: sprawny przepływ i wykonywanie orzeczeń na terenie Unii

Zaproponowane przepisy dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń i dokumentów są podobne do przepisów przedstawionych we wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie dziedziczenia¹⁶. Te zaś zostały dostosowane do przepisów obowiązujących w sprawach cywilnych i handlowych¹⁷.

Zaproponowane przepisy mają na celu zapewnienie swobodnego przepływu orzeczeń w ramach Unii oraz ich skuteczne wykonywanie. Obecnie każde państwo członkowskie stosuje własne zasady dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń z tej dziedziny.

Wnioski te są pierwszymi instrumentami Unii w dziedzinie stosunków majątkowych osób w związkach międzynarodowych. Kwestie te wchodzą w zakres prawa rodzinnego. Zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej środki dotyczące aspektów z zakresu prawa rodzinnego wymagają jednomyślnej decyzji Rady. Komisja uznała zatem za stosowne utrzymanie kontroli orzeczeń w tej dziedzinie w rękach państwa członkowskiego, w którym wnosi się o uznanie i wykonanie. W konsekwencji orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim będą uznawane przez sąd państwa członkowskiego, w którym złożono wniosek o wykonanie, przez zastosowanie procedury exequatur. Jest to procedura, która w praktyce może ograniczać się do formalnej kontroli dokumentów przedstawianych przez wnioskodawcę, podobnej do kontroli stosowanej w sprawach cywilnych i handlowych.

Nowe przepisy stanowią znaczny postęp w porównaniu do sytuacji obecnej, w której każde państwo członkowskie stosuje swoje własne zasady proceduralne oraz własne powody

¹⁶ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie utworzenia europejskiego certyfikatu spadkowego, COM(2009) 154.

¹⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12 z 16.1.2001, s. 1.). Wniosek stanowiący przekształcenie rozporządzenia „Bruksela I” został przyjęty dnia 14 grudnia 2010 r. – COM(2010) 748.

odmowy wykonania orzeczeń zagranicznych, co wysoce utrudnia przepływ orzeczeń w omawianej dziedzinie.

W późniejszym okresie, w oparciu o ocenę realizacji zaproponowanych środków i równoważnych przepisów wspomnianego rozporządzenia „Bruksela IIa”, Komisja zbada możliwość wprowadzenia uproszczonej i bardziej automatycznej procedury uznawania.

7. PODSUMOWANIE

Rozporządzenia zaproponowane przez Komisję mają na celu ułatwienie obywatelom rozwiązywania problemów w skomplikowanych często sytuacjach życiowych. Odpowiadają one tym samym zobowiązaniom Komisji podjętym w sprawozdaniu na temat obywatelstwa europejskiego.

Zagwarantują one większą pewność prawa osobom w związkach międzynarodowych – zarówno związkach małżeńskich, jak i zarejestrowanych związkach partnerskich. Przy ustaniu związku umożliwią określenie prawa właściwego dla podziału majątku oraz sądu właściwego dla sprawy. Swobodny przepływ orzeczeń zostanie również zagwarantowany przez automatyczne uznawanie w całej Unii, a ich wykonywanie podlegać będzie uproszczonej jednolitej procedurze.

Oba wnioski, wraz z obowiązującymi i zaproponowanymi przepisami, stanowią uzupełnienie aktualnych ram prawnych i zapewniają wymaganą spójność w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, a w szczególności w dziedzinie prawa rodzinnego. Podobnie jak inne akty przyjęte w tej dziedzinie nie mają one wpływu na prawo materialne w państwach członkowskich dotyczące majątkowych ustrojów małżeńskich oraz skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich. Zgodnie z traktatami prawo materialne pozostaje w kompetencji krajowej.